

MUZEJSKI POSTAV IZ KUTA ARHITEKTA

Željko Kovačić
Zagreb

oliko god izgledao čaroban podatak o otvaranju svakih ne znam koliko minuta jednog muzeja u svijetu, pomalo se i uplašim toga.

Iako postoje mjerenja o prosječnom zadržavanju pred muzejskim eksponatom od tridesetak sekundi i želja za produženjem, i iz vlastitog iskustva znam da je to vrijeme kraće. Postoji svakako jedna opća zasićenost informacijama i, kao što Werner Kroeber-Riel iznosi u članku Kako djeluje reklama, samo dva posto informacija stiže do promatrača, a ostatak završava u smeću. Bojim se da se slično dešava i u muzejima.

Kako doskočiti tome problemu?

Kako napraviti interesantan muzejski postav?

Za uzor često uzimam dobar američki film u kojem su izmiješani humor i strah, ljubav i patnja, sreća i mržnja, ili kao u kineskoj kuhinji sweet and sour. Posjetiocu moramo ponuditi bogatstvo osjećaja, a ne isključivo predmeta: ne samo objekti već i subjekti.

Prvo treba raščistiti i pronaći *centralnu ideju*, a iz nje priču ili niz priča, roman bez kraja, okvir bez granica, otvoreno za asocijacije, nadogradnje.

Predmet je centralni element, početak i kraj postava, ali mislim da ne treba izlagati samo njega, već, dapače, akcent staviti na njegovu ideju, kontekst, ulogu, svrhu.

Osim toga predmet vrlo često »ne govori« – odnosno ne govori dovoljno jasno. Postav ima ulogu ozvučenja, interpretacije. I kao što je Andy Warhol govorio da će svatko imati priliku da bude pet minuta slavan, tako i svaki predmet ima tu priliku.

Eksponati vrlo često znaju biti i neatraktivni. U tom slučaju je nužna značajnija nadgradnja koja će učiniti predmet interesantnim, zapravo otkriti njegovu važnost. Pri tome se ne treba bojati međusobne konkurencije ako se uspije pokazati bit.

Poseban su problem dokumenti koji često izgledaju čak jednodimenzionalno. Moje rješenje je preskočiti drugu i dati im treću dimenziju.

Predmete treba staviti u *ambijent* koji ga prima, a ne u anonimne bijele vitrine u bijeloj sobi s općom rasvjetom. Ne mogu svi predmeti biti na isti način prezentirani, u istim vitrinama, na istim postamentima. Svakom predmetu treba pristupiti ispočetka i dati mu njegovo mjesto i okvir. Rješenje mora biti individualno. Zvuk može mnogo pomoći u kreiranju ambijenta.

Često možemo predmet staviti u scenografiju – ja preferiram »očigledno lažnu«.

Današnji posjetilac muzeja sigurno ima dosta znanja i iskustva. Poznati su mu svi *novi mediji*, mnoge ima doma, i samo njihovo korištenje ne može ga više fascinirati, već samo novi načini ili neobična korištenja.

Također posjetilac ima i *predznanje* stečeno školovanjem, preko sredstava informiranja, u posjetama drugim muzejima. On treba osjetiti da nije potcijenjen, već, dapače, da se inzistira na njegovu znanju, traži aktivan odnos. Često koristim *iskustva umjetnosti* kao tehniku prezentacije, što računa na predznanje, a ujedno povećava kvalitetu postava. Postavi moraju biti *autorski* – posjetilac mora osjetiti stav postavljачa. Demistifikacije, reinterpretacije, ako su moguće, poželjne su.

Postoji razlika između izložbe i stalnoga muzejskog postava. Osnovna je u vremenskom djelovanju. Izložba ima kraće vrijeme na raspolaganju, često joj je tema problemska i ona treba intenzivnije djelovati, dok stalni postav mora biti »u nižoj brzini«. Iako barataju i istim predmetima, one moraju biti drugačije realizirane. Izložbe mogu i moraju biti ekshibicionističke (iz engleskog exhibition), dok postav mora skrivati te svoje pobude (poželjno je nevjesto) i djelovati više preko kvalitetnije šminke.

Pregled projekata muzejskih postava koje sam napravio u posljednje vrijeme.

Neki projekti su se počeli realizirati.

MUZEJ USKOKA – tvrđava Nehaj, Senj

s *Antom Glavičićem*

Tvrđava Nehaj svojim položajem i izgledom dominira Senjom. Osim toga je i mjesto gdje je pisana povijest, za što je već i Matoš rekao: »Jedna strana senjske povijesti ima više heroizma i junaštva od svih tih mladih pastijera i starih pokajnika.« To je idealno mjesto za smještaj Muzeja uskoka.

Vanjski izgled kao i interijer su visoke arhitektonske vrijednosti, to su prostori s nabojem i atmosferom, koji sami puno govore o tim stranicama prošlosti. S druge strane, relativno malo, gotovo ništa originalnih predmeta nije ostalo. Stare grafike su često idealizirani prikazi, naše rekonstrukcije, također, nužno u sebi imaju idealnu komponentu, no sve to s famom o prezentaciji može dati jedno zaokruženu sliku uskoka.

MUZEJ REVOLUCIJE, Sisak

s *kustosima Muzeja Sisak: I. Kovač, B. Kraguljac*

Zgrada muzeja se sastoji od stare kuće Nikole Karasa, u čijem podrumu je bravarska radionica u kojoj je naukovao Josip Broz Tito 1907–1910. godine. Poslije rata dograđen joj je objekt u internacionalnom stilu s otvorenim prizemljem i atrijem. Kat je upravo zatvoren. Kasnijim intervencijama mijenjani su odnosi. U prvoj fazi projekta predviđa se arhitektonsko-građevinsko uređenje prostora.

Glavni element uređenja je konstrukcija za natkrivanje atrija. Inspiracija za nju je u Tatlinovu Spomeniku III. internacionale. Jedan pravokutni paralelepiped »zaglavio« je u otvor atrija, iz njega izlazi trostrana prizma u vis, a kroz nju prodire valjak. Valjak završava svjetlosnom kupolom, a izvodnice valjka prodiru u prostor. Konstrukcija je obojena u tri nijanse crvene boje.

Natkrivanjem atrija i skidanjem prozora i vrata prostor postaje jedinstven, prizemlje i kat preko atrija se neposredno povezuju i otvaraju. Ostvarena je mogućnost za kvalitetan projekt postava na kojem se sada radi.

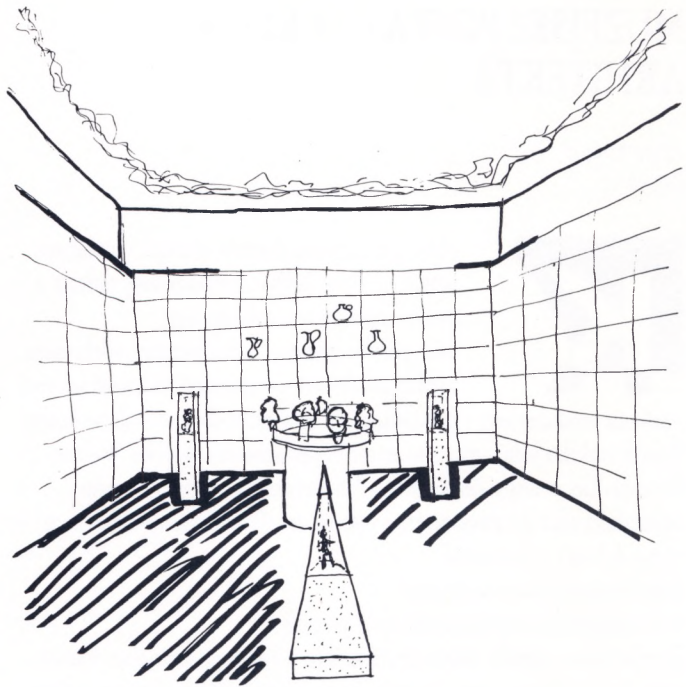
Muzej revolucije Sisak – presjek s novom konstrukcijom iznad atrija

STALNI POSTAV ANTIKE – Arheološki muzej, Zagreb

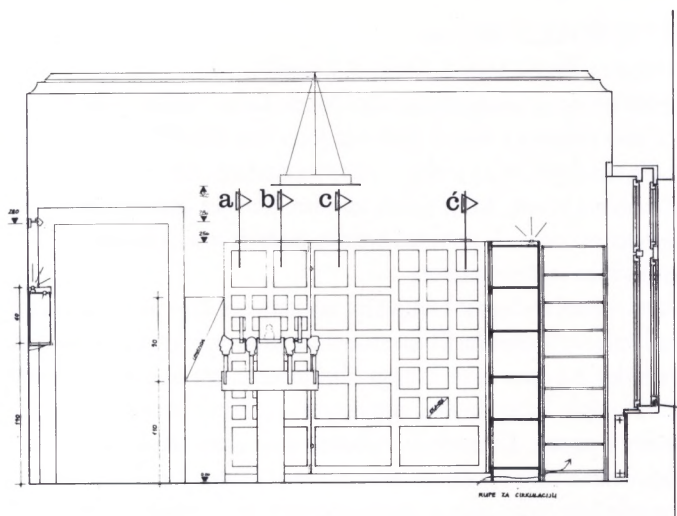
s kustosima odjela antike: Valerijom Demevski, Antom Rendić-Miočevićem, Zoranom Greglom, Zoricom Nemeth

Na II. katu Arheološkog muzeja u Zagrebu treba izložiti stalni postav antike u sedam prostorija. U prvoj fazi uredit će se prve tri prostorije. Zatečene kvalitete prostora – dimenzije i oblik prostorija, stolarija, a naročito stropovi s profilacijom i štukaturom, te intarzije na podu shvaćeni su i tretirani kao još jedan sloj koji se također mora izložiti. Iako bi se ta kvaliteta mogla smatrati konkurencijom izloščima, nastojalo se ne sakriti, već samo razdvojiti novo od postojećega, s time da novo svojim drugačijim oblikovanjem i tretiranjem materijala (npr. pjeskareno željezo, krom, staklo, neprofilirano drvo...) bude distancirano, a pažljivo oko promatrača da može sagledati svaki od dva osnovna sklopa odvojeno, odnosno čak u jednoj kvalitetnoj kombinaciji.

U prvoj sobi, u velikoj trostranoj vitrini, izložena je kolekcija grčkih vaza. Kolekcija grčkih vaza je vrlo bogata (ima ih otprilike 1700) i pokazala bi se njena kvaliteta i kvantiteta. Vitrine su rasterirane i kvalitetniji bi se primjerci izdvojili – svaki u svom prozorčiću, dok bi se manje kvalitetni primjerci izložili u grupama, s nešto slabijom rasvjetom i na nepovoljnijim (slabije vidljivim) mjestima. Ostatak kolekcije bit će deponiran na policama iza vitrina do kojih se može doći iz druge sobe. Na taj način zainteresiranim posjetiocima

Arheološki muzej, Zagreb, stalni postav antike – soba s vazama

Arheološki muzej Zagreb, stalni postav antike – soba s vazama

(stručnjacima) bi se vrlo lako omogućio uvid u cijelu kolekciju. Visoke vitrine se mogu otvarati, a u krilima su postavljene fluorescentne cijevi koje osvjetljavaju vaze. Vaze koje su interesantno oslikane sa svih strana postavljene su na rotacijske ploče.

Ciparski kameni spomenici bit će izloženi na centralno postavljenom fiksnom karuselu koji omogućuje izdvojeno promatranje svakog eksponata ali i komparaciju s ostalima.

U trećoj prostoriji pokazani su počeci romanizacije.

Rimljani u naše krajeve dolaze s vojskom pa i ovdje imamo jednu »legiju koja nadolazi«. To je u stvari staklena strela na čijem vrhu je postavljena kamena glava – kaciga iz Karlobaga.

Šest vojnika je izvedeno u silueti od pleksija, odnosno lijevanog stakla, na koju su postavljeni dijelovi vojničke opreme: kacige, maska, mačevi, noževi, koplja, pilumi, dijelovi pancir košulje, umbo štita, vedro, kaserola... Prvi vojnik nosi signum, a na kraju, iz zida viri silueta konjske glave na kojoj je izložena sačuvana konjska oprema.

NALAZI S LOKALITETA VELA SVITNJA, Vis, Baterija

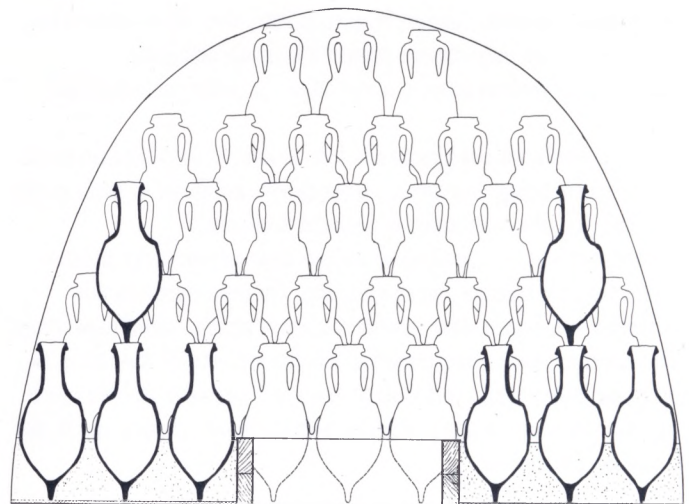
s Nenadom Cambiem, Marijanom Orličem, Irenom Radić

Prostor namijenjen za izlaganje nalaza s Vele Svitnje sastoji se od »hodnika« 3,90 x 34,30 m i cisterne. »Hodnik« nema zidove, svodjen je parabolničnim svodom i podsjeća na izvrnuto potpalublje broda. Ekspozicijom se nastoje naznačiti neki elementi broda koji će u zajedništvu stvoriti sliku.

Obilazak počinje lijevo od ulaza s uvodnim legendama o antičkoj Issi i njenoj luci. Razni tipovi amfora, pronađeni na Visu, svojim različitim i geografski širokim porijeklom, dokumentiraju veze Isse s cijelim Mediteranom.

U polumraku cisterne, na kamenoj polici vitrine izložen je sitan materijal sa Vele Svitnje. U bunaru cisterne montiran je duratrans s tlocrtnim snimkom lokaliteta.

Vraćamo se u glavni prostor. Legende nas uvode u sam nalaz amfora. Sidra su bačena na pod, lađa je usidrena. U pijesku, ograđenom drvenim platicama, postavljene su amfore – na početku jednoređ, pa dvoređ, troređ i na kraju potpuno obložen zid. Na taj način izložili bismo sve 263 amfore, jer upravo njihova kvantiteta ima najveći efekt. Sama dužina dijela prostora u kojem su izložene amfore odgovara vjerojatnoj dužini broda.

Nalaz s lokaliteta Vela Svitnja, Vis – presjek

ARHEOLOŠKI PARK I MUZEJ VUČEDOLSKE KULTURE, Vučedol s Aleksandrom Durmanom

Unutar secesijske vile Streim, na iskustvima izložbe Vučedol u Muzejskom prostoru 1988. godine, u Zagrebu, napravio bi se jedan moderan postav. U prizemlju se terasa zatvara i postaje uvodni dio iz kojeg se ulazi u prostoriju sa zanatima. U sredini stepenica za kat postavljena je rekonstrukcija vučedolske jame koja je arheolozima najveći izvor podataka, pa je ona i ovdje centar oko kojeg se odmotava postav. Na katu je u jednoj prostoriji prezentirana umjetnost i kultovi, a u drugoj sahranjivanje i metalurgija. Vrlo česti materijal za izložbeni namještaj će biti bakar. U vanjskom dijelu arheološkog parka, na dijelu vinograda Streim, gdje traju iskopavanja, izvest će se idealne rekonstrukcije nekoliko vučedolskih kuća s opremom i namještajem. Dok traju arheološka iskopavanja omogućit će se posjetiocima uvid u tok istraživanja. Kao dodatna atrakcija bit će moguće priključiti se ekipi kao volonter.

Na Gradcu – budući da su skinuti svi slojevi i da je arheološki čist – konture objekata, jame i metalurške peći izvele bi se u trajnom materijalu. Badenski sloj, koji je niži u betonu, vučedolski sloj, koji je viši, od čelične konstrukcije, a jame od isteg-mreže. U jamama bi se izložile kopije predmeta koji su tu pronađeni.

Gotovo futuristička konstrukcija pokazala bi vrlo slikovito jednu od osnovnih karakteristika razvoja civilizacija – nizanje slojeva jednog iznad drugog, bit arheološkog istraživanja te posebnost i bogatstvo lokaliteta.

Primljeno: 16. 4. 1990.

SUMMARY

Museum display from the point of view of an architect

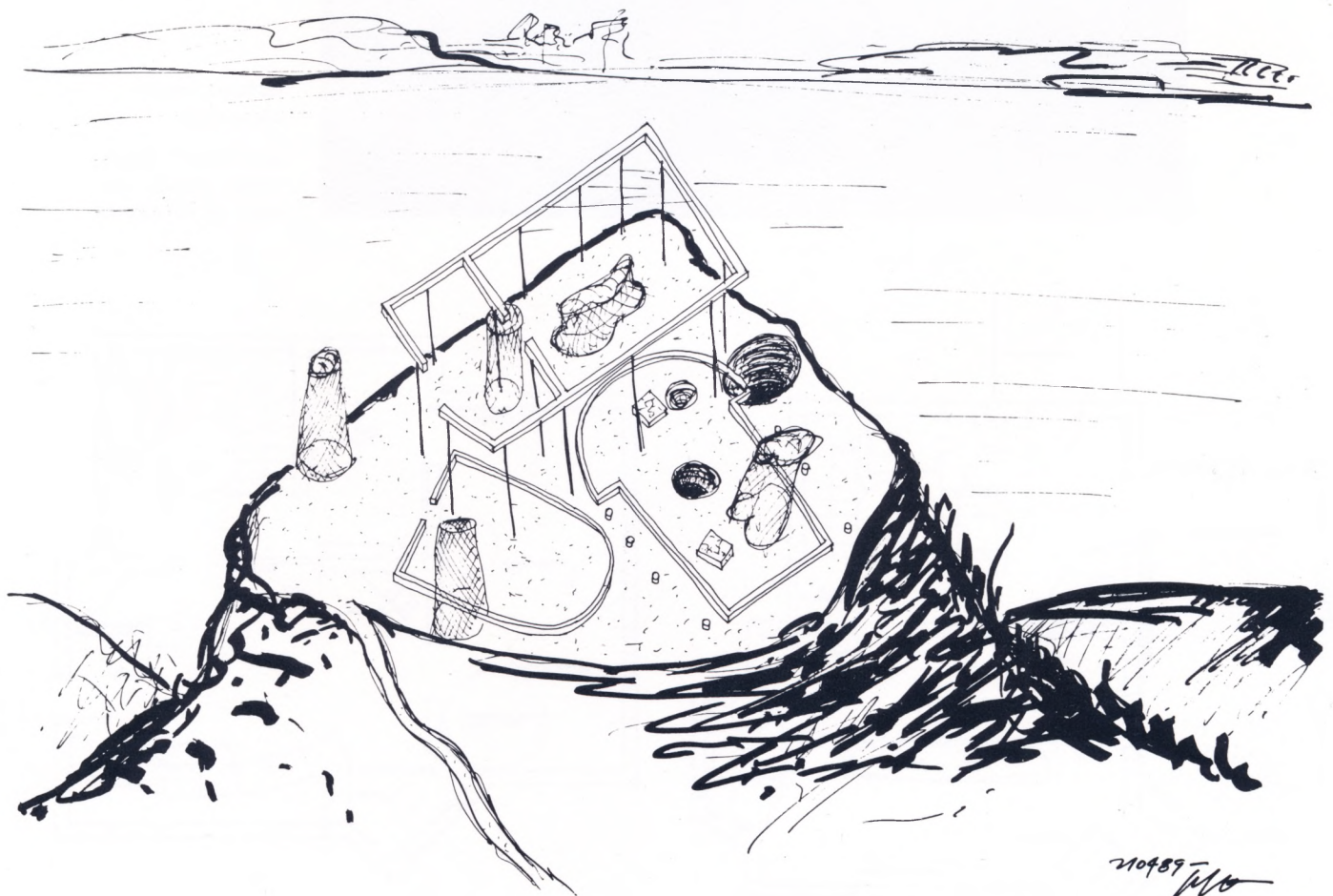
Željko Kovačić

In order to eliminate the problem of saturation with information and create an interesting display in the museum, the curator has to offer the visitor a wealth of emotion instead of bare objects. That is to say, the visitor has to be offered the subject as well.

The display interprets, it has to centre round an idea which generates a story or a number of stories open to association or continuation of ideas. The object is the central element of the display, but it is not only the object that should be displayed, the emphasis has to be on its idea, context, role and purpose. The objects have to be placed into an accepting environment, each exhibit has to have its own place and mounting especially designed to fit it. Unattractive exhibits have to be elaborated, often set into a scenery. The display has to be created by an individual designer so that the visitor can feel his attitude.

The author gives an overview of his designs, some of which ought to have already been realized, e. g.

- Museum of the Uskoci, the Nehaj Castle, Senj
- Museum of the Revolution, Sisak
- The permanent display of Antique finds, Archaeological Museum, Zagreb
- Finds from the locality Vela Svitnja, Vis, Baterija
- Archaeological Park and the Museum of the Vučedol Culture, Vučedol.

Arheološki park Vučedolske kulture, Gradec – skica

Vila Streim, Vučedol –
sadašnje stanje

Muzej Vučedolske kulture,
Vučedol – prizemlje i kat;
projekt: arh. Željko Kovačić

